

רשימת מונחי הדקדוק

המונחים המתפרסמים כאן הנם פרי עבודת-הועדה למונחי דקדוק, שחבריה הם:

ד"ר ש. ד. גויטיין	ד"ר דוד ילין
פרופ' נ. ה. טורטשינר	ה' יוסף בר"נ מיוחס
ה' אבינועם ילין	הרב מ. צ. סגל

ומזכירה ד"ר ז. בן-חיים.

הועדה עסקה בקביעת המונחים האלה—לפי החומר שהובא לפניו על ידי מזכירה—מניסן תרצ"ה עד סיון תרצ"ו והשתמשה במונחים שנקבעו על ידי הועדה הזמנית למונחי דקדוק שהיתה פעילה בשנת תרצ"ב⁽¹⁾ וגם בחומר הצעות שהגיע לועד מאנשים שונים בזמנים שונים. רשימת המונחים הומצאה לפני התפרסמה למומחים אחדים מחוץ לועדה והערותיהם נידונו בישיבותיה. אלה שנענו למשאל המזכירות וסייעו לעבודת הועדה בהערותיהם: ה' א. אברונין, הד"ר יצחק אפשטיין, ד"ר ד. צ. בנעט, ה' י. גרובסקי, ה' ש. ייבין וה' ד. שמעונוביץ נתונה בזה תודת הועדה. גם מר יוסף בנטואיץ ממחלקת החנוך של ממשלת ארץ ישראל ייזכר לטוב בעבור שטרח בעריכת המונחים האנגליים בתחביר.

מלבד הרשימה הזאת תתפרסם ב"לשונונו" רשימת מונחים לפוניטיקה, שבהם עוסקת הועדה עתה, ולא ייפלא אפוא שרבים ממונחי הדקדוק נעדרים עדיין מהרשימה הזאת.

המונחים ערוכים בדרך כלל⁽²⁾ לפי עניינים ובסדר השכיח ברוב ספרי הדקדוק. ואף על פי שחלוקה מעין זאת על כרחה לקויה לפרקים בהעדר עקביות, הוכרחנו להנהיגה כאן מאין די מקום לסידור אלף-ביתי בשתים ויותר לשונות. כמו כן אין לבקש עקביות בשימוש במונחים הלועזיים, המובאים או בלשון לטינית בלבד או באנגלית וגרמנית; הכל לפי הצורך והשימוש בהם.

(1) חברה היו או: פרופ. י. נ. אפשטיין, ד"ר יצחק אפשטיין, ד"ר דוד ילין, ה' יוסף בר"נ מיוחס, הרב מ. צ. סגל ד"ר י. ריבלין וה' אבינועם ילין.
(2) במונחים כלליים, ובתחביר ב, ג, די לפי איב גרמני.

א. מִנְחִים פְּלִיִּים.

Regelmässigkeit regularity	קְדִירוּת	ableiten	גָּזַר
unregelmässige irregular	חֹרֵג	Ableitung, Etymologie	} (בסובן אקטיבי) גְּזִירָה (בסובן הפסיבי) גְּזִירוֹת
Etymologie		etymology	
Unregelmässigkeit irregularity	חֲרִיגוֹת	Analogie analogy	הֶקֶשׁ
Wortschatz vocabulary	אוֹצֵר-מְלִים	regelmässige regular	קְדִיר

ב. תּוֹרַת-הַצּוּרוֹת. Formenlehre; Morphology.

collectivum	שֵׁם-קְבוּצָה שֵׁם קְבוּצָה	Redeteile	חֻלְקֵי-דְבָר
unitatis	" יְחִידָה	parts of speech	
compositum	" מְרֻכָּב	Pronomen	כְּנוּי (כְּנוּי הַשֵּׁם)
bilitterale	" שְׁנָאִי	personale	" הַגּוֹף
trilitterale	" שְׁלֹשִׁי	separatum	" פְּרוּד
quadrilitterale	" רְבָעִי	inseparatum	" חֶבֶר
Substantivum	שֵׁם-עֵצָם	demonstrativum	" רוֹמֵז
Declinatio	נְטִיַת-שֵׁם	relativum	" זוֹלָק
Casus	יְחָסָה	interrogativum	" שׂוֹאֵל, שְׂאֵלָה
Nominativus	יְחָסַת-יְסוּד	indefinitum	" סוֹתֵם
Genitivus	" שֶׁל	reflexivum	" חוֹזֵר
Dativus	" אֶל	reciprocum	" גּוֹמֵל, גּוֹמְלִין
Accusativus	" אֶת	Artikel	תּוֹיֵת
Vocativus	" קְרִיאָה	article	
Ablativus	" בֵּית-מֶן	bestimmter—	" מְיַדְעַת (כַּעֲבוּרִית: הַא
Locativus	" מְקוֹם	definite article	הִירִיעָה)
Affix	מוֹסְפִית (כְּמוֹשֵׁג הַכּוֹלֵל אֶת שְׁלוֹשָׁתָּהּ הַעֲנִינִים הַבָּאִים)	unbestimmter—	" סוֹתְמַת
Praefix	תְּחִלָּית	indefinite article	
Infix	תּוֹכִית	Nomen	שֵׁם
Suffix	סוֹפִית	abstractum	" מְפֹשֵׁט
Objektsuffix	" הַמְשָׂא	concretum	" מוֹחָשׁ
Possessivsuffix	" הַתְּקַנָּן	primitivum	" מְקוּרִי
Terminatio, Endung	סִיוֵם	derivativum	" נִגְזָר
termination		verbale	" נִגְזָר מִפְּעַל
		denominativum	" נִגְזָר מִשֵּׁם

pluralis fractus	רְבוּי שְׁבוּר	Form	צוּרָה
gebrochener Plural		formieren	צוּר
broken plural		Formation	תְּצוּרָה
dualis	מְסַפֵּר זוגי	Formans	צוּרָן
Adjectivum	שֵׁם-תַּאֲר	formativ	צוּרָנִי
Comparatio	הַעֲרָכָה	Nominalform	מִשְׁקַל-שֵׁם
Positivus	עֲרָךְ-הַגִּדּוּת	noun form	
Comparativus	הַיִּתְרוֹן "	Nominalbildung	תְּצוּרַת-שְׁמוֹת
Superlativus	הַעֲלִיוֹנוֹת "	noun formation	
Elativus	הַמְּאֲדוֹת "	Flexion,	נְטִיָּה
Numerale	(שֵׁם-) מְסַפֵּר	inflexion	
Cardinale	מְסַפֵּר יְסוּדִי	flektieren	נְטִיָּה, הִטָּה
Ordinale	סְדוּרִי "	to inflect	
Multiplicativum	כְּפִלִּי "	flektiert	נְטוּי
Distributivum	פְּלוּגִי "	inflected	
Fractum	שְׁבוּרִי "	Stamm	גִּזְע
Determinatio	יְדָעוֹת, יְדוּע	stem	
Indeterminatio	סְתָמוֹת, סְתוּם	einfacher—	קַל "
Particula	מְלִית	simple—	
" negationis	" שְׁלִילָה, מְלִית-חִיּוּב וְכוּ'	gesteigerter—	כְּבֵד "
" affirmationis etc.		intensive—	
Adverbium	(מְלִית-) תַּאֲר־הַפְּעַל	Wurzel	שֶׁשׁ
" locale	מְלִית-מְקוֹם	root	
" modale	מְלִית-אִפְּסָן	Status	מְצַב
" temporale	מְלִית-זְמַן	" absolutus	" (של) נִפְרָד
Praepositio	מְלִית-יְחֹס	" constructus	" נִסְמָךְ
Conjunctio	מְלִית-קְשׁוּר	" determinatus	" מִיָּדָע
Interjectio	מְלִית-קְרִיָּאָה	(emphaticus)	
Paradigma	דְּגֻמַת-אָב	" indeterminatus	" סְתוּם
Verbum	פְּעַל	" pronominalis	" כְּנוּיִי
starkes, gesundes	" שֶׁלֵּם	Genus	מִין
Verbum		masculinum	זָכָר
strong verb		femininum	נְקֵבָה
" defectivum	" עָלוּל	neutrum	סְתָמִי
" derivativum	" נִגְזָר	Numerus	מְסַפֵּר
" denominativum	" נִגְזָר מִשֵּׁם	singularis	יְחִיד
		pluralis	רְבוּי
		gesunder Plural	רְבוּי שְׁלֵם
		sound plural	

Modus energeticus	(דְּרָךְ-חַזוּק)	Verbum finitum	פְּעֵל מְסִיָּם
„ apocopatus	קְטוּעַ ”	„ infinitum	” לֹא-מְסִיָּם
„ conditionalis	תְּנָאִי הַתְּנִיָּה ”	„ inchoativum	” דְּרַגְנִי
Infinitivus	מְקוּר	„ iterativum	” כְּפִלְגִי
„ absolutus	” מְחֻלָּט	„ intensivum	” נִמְרָץ
„ constructus	” נְטוּי	„ durativum	” מְתַמֵּד
Imperativus	צְוִי	„ causativum	” גּוֹרֵם
Permansivum	מְמַשֵּׁךְ	„ transitivum	” יוֹצֵא
Tempus	זְמַן	„ intransitivum	” עוֹמֵד
praesens	הָהָה	„ auxiliare	” עוֹזֵר
perfectum, praeteritum	עָבַר	Conjugatio	נְטִיַת-פְּעֵל
imperfectum	לֹא-נִשְׁלָם	Verbalstamm*)	בְּנִיָּן (כגון קל, סיעל, הסעיל וכדו') גְּזֵרָה (כגון בדקדוק לשונות שמיות, שפירושו סוג של פעלים ושמות לפי תכונות אותיות השורש)
plusquamperfectum	עָבַר לְעֵבֶר	Person	גּוֹף
futurum	עָתִיד	person	erste P. ראשון; מְדַבֵּר, מְדַבְּרַת ” first p. מְדַבְּרִים, מְדַבְּרוֹת zweite P. שְׁנִי; נוֹכַח, נוֹכַחַת ” second p. נוֹכַחִים, נוֹכַחוֹת dritte P. שְׁלִישִׁי; נִסְתָּר, נִסְתָּרַת ” third p. נִסְתָּרִים, נִסְתָּרוֹת
„ exactum	עָבַר בְּעֵתִיד, נִשְׁלָם בְּעֵתִיד	Modus	דְּרָךְ
perfectum conse- cutivum*)	עָבַר מְהֵרָה	„ indicativus	(דְּרָךְ-חַזוּי)
imperfectum consecutivum*)	עָתִיד מְהֵרָה	„ conjunctivus, subjun- ctivus	” תְּלוּי
Waw consecutivum*)	וְ-הַהֲפּוּךְ	„ cohortativus	” זְרוּז
Participium	בִּינּוּנִי	„ optativus	” אַחוּל
„ activi	” פּוֹעֵל	„ jussivus	” פְּקוּד
„ passivi, past participle	” פְּעוּל		
„ reflexivi	” חוֹזֵר		
Genus verbi	אִפְסָן (הַפְּעֵל)		
Activum	פְּעִיל		
Passivum	סְבִיל		
Reflexivum	חוֹזֵר		
Medium	מְצַעִי		

*) מונחים מכוונים לדקדוק העברי.

*) רק בלשונות שמיות

Syntax ג. תחביר

Adversativsatz adversative—	משפט-נגוד	א. המשפט וחלקיו.	
Akkusativ-satz, Dativ—, Gen.— etc.	" ה"את, ה"אל, ה"של" וכו' "	Satz sentence	משפט
Anakoluth —	" פלאים, אנקולות "	phrase	פסוקית
asyndetischer—	" לא-מקשר "	Subjekt subject	נושא
Ausrufsatz exclamation—	" קריאה "	Prädikat predicate	נשוא
Bedingungssatz conditional—	" תנאי "	Copula copula	אוגד
Disjunktivsatz disjunctive—	" הפירד "	Ergänzung completion, ad-	משלים (כולל כל השלמה שהיא לנושא ונשוא)
einfacher— simple—	" פשוט "	junct	
erweiterter—	" מרחב "	Objekt object	משא
Fragesatz interrogative—	" שאל "	direktes — direct —	" ישר "
Hauptsatz main—	" עקרי "	indirektes — indirect —	" עקיף "
hypothetischer—	" מתנה (כגון: אילי גבוא) "	Prädikativum complement	הנשואי, משלים-הנשוא
Konsekutivsatz consecutive—	" תוצאה "	prädikativ predicative	נשואי
Konzessivsatz concessive—	" ותור "	Attribut attribute	ספח
koordinierter, beigeordneter— coordinate—	" אחוי "	attributiv attributive	ספחי
Nachsatz apodosis—	" סיפה "	Apposition appositio	תמורה
Nebensatz subordinate—	" טפל "	adverbiale Bestimmung adverbial adjunct	תאר-הפעל
negativer— negative	" שלילי "	ב. פירוט מיני המשפט.	
Nominalsatz (nominal)	" שמני "	Absichtsz final clause	משפט-תכלית, פונה
Objektsatz	" משא "	Adverbialsatz adverbial clause	" תאר-הפעל "

Asyndese asyndeton	חֶסֶר-קָשׁוּר	positiver— affirmative—	מִשְׁפָּט חַיִּיבִי
Attraction attraction	גְּרָרָה (למשל: עיקר הדברים ב א י ס ו כו"ב)	prädikativer—	" נִשְׁוֵאֵי
consecutio temporum sequence of tenses	כְּוִיּוֹן הַזְּמַנִּים	Relativsatz relative—	"-זִקָּה
Disjunktion disjunction	הַפְּרָד	Subjektsatz	" נוֹשְׂאֵי
Ellipse ellipsis	חֶסוּרֵי הַחֲסָרָה	Substantivsatz noun clause	"-עֲצָם
Formel formula	נִסְחָה	Syndetischer—	" מְקַשֵּׁר
Gebrauch, Sprachge- brauch idiom	שְׁמוֹשׁ-הַלְשׁוֹן	Temporalsatz, Zeit- temporal—	"-זְמַן
Inversion inversion	סְרוּס (משפּט מְסֻרָס)	Verbalsatz (verbal)	" פְּעֻלִי
Kompositum compound word	הֶרְכָּב	Vordersatz prodisis	"-רִישָׁה
trennbares—	" פְּרִיד	übergeordneter— main (subordinating)—	" שׁוֹרֵר
untrennbares—	" צְמִיד	untergeordneter— subordinate—	" מְשַׁעְבֵּד, תְּלוּי
Konstruktion structure	מְבִנָּה	Wunschsatz optative—	"-אַחֻל
konstruieren a) construct, b) analyse	(א) בְּנָה, (ב) נָתַח	zusammengesetzter— compound,— complex—	" מְרַכָּב
Koordination (Beiordnung) coordination	אַחֲזִיָּה	zusammengezo- gener—	" מְצַמְצֵם, פּוֹלֵל
Korrelation	הַתְּיַחֲסוּת	contract	Zustandsatz
Korrelativum	מִלַּת-הַתְּיַחֲסוּת	ג. מוֹנַחִים כְּלָלִיִּים כַּתְּחִבִּיר הַנוֹהָגִים בְּיֹחֵר.	"-מְצָב
Negation	שְׁלִילָה	abhängen ... מְשַׁעְבֵּד ל... subandinate	הִיא תְּלוּי ב...
Parenthese parenthesis	הַסְּגָר	Absatz paragraph	פְּסָקָה
Paronomasie paronomasia	לְשׁוֹן עַל לְשׁוֹן (לְעֵל)	Affirmation affirmation	חַיִּיב
Periode period	מְחִזְזוֹרֶת	Analyse analysis	נְתִיחַ
Pleonasmus pleonasm	יְתוּר (הַלְשׁוֹן)	Anrede address	פְּנִיָּה

Ausrufungszeichen exclamation-mark	סימן-קריאה (i)	pleonastisch pleonastic	יתיר
Bindestrich hyphen	מקף (-)	Rede speech	דבור
Doppelpunkt colon	נקדתיים (:)	direkte direct	" ישר "
Fragezeichen question-mark	סימן-שאֵלָה (?)	indirekte indirect	" עקיף "
Klammer brackets	סוגרים	regieren (konstruiert werden mit)	הצריך...
runde — round —	" עגולים ( ) "	govern	זקה
eckige — square —	" מרבעים [ ] "	Relation	מלת-זקה
geschweifte — { } ,	" צומד, צומדים, צומדים, צומדים "	Relativum	תורת המשפט (כסובן המגבל)
Winkelklammer < >	" מזוים < > "	Satzlehre	העצם
interpungieren punctuate	פסק	substantivieren	קשור
Interpunktion punctuation	פסוק (פעולה), סימני הפסק	Syndese syndeton	תחביר
Komma comma	פסיק (,)	Syntax syntax	תחבירי
Paragraph (Zeichen) chen)	סימן-סעיף, סעיף (§)	syntaktisch syntactical	שורר (פיעל)
Punkt full-stop	נקדה (.)	überordnen	שעבוד
Semikolon semicolon	נקדה ופסיק (;)	Unterordnung subordination	הפיעל
Trennungsstrich, Ge- dankenstrich dash	מפריד (—)	verbalisieren	סדר מלים
		Wortfolge	
		ד. תוספת לחחביר (סימני הפסק).	
		Abkürzungszeichen (",')	גְרֵשׁ, גְרֵשִׁים ("',')
		apostrophe	
		Anführungszeichen (",...")	מְרְכָאוֹת ("...")
		inverted commas	